1.12.2022

LAUSUNTO

# Finnpilot Pilotage Oy:n asiantuntijalausunto Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle luotsauslaiksi ja laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 § muuttamisesta (HE 29/2022 vp)

Finnpilot Pilotage Oy:n mielestä hallituksen esitys vastaa erinomaisesti niihin luotsauslain (940/2003) kehityskohteisiin, jotka tunnistettiin lain kehitystarpeita käsitelleissä työryhmissä vuosina 2019 ja 2020, ja jotka on dokumentoitu työryhmien raportteihin. Lakiuudistuksessa on myös huomioitu Onnettomuustutkintakeskuksen turvallisuustutkintojen pohjalta annettuja suosituksia. Uusi luotsauslaki korjaa lukuisia nykyisen lain turvallisuuspuutteita, jotka ovat nousseet esiin luotsausyhtiön poikkeamaraportoinnissa. Lisäksi hallituksen esityksessä on huomioitu ne muutostarpeet, jotka vastaavat Covid-19 pandemian ja Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamiin muutoksiin koko yhteiskunnassa ja siten myös luotsaustoiminnassa.

Finnpilot kiittää liikenne- ja viestintäministeriötä, Liikenne- ja viestintävirastoa ja Väylävirastoa hallituksen esityksen valmistelussa tehdystä kattavasta työstä ja tiiviistä yhteistyöstä sidosryhmien ja luotsausyhtiön kanssa, jotka mahdollistivat tämän merkittävän uudistuksen onnistumisen tarvittavaan työmäärään nähden lyhyessä ajassa.

## Luotsinkäyttövelvollisuus ja sitä koskevat vapautukset ja poikkeukset

Finnpilot pitää hyvänä uudessa luotsauslaissa olevaa muutosta luotsinkäyttövelvollisuuden määrittelystä. Turvallisuustaso suomalaisilla väylillä on tällä hetkellä hyvä ja lakiuudistuksen arvioidaan parantavan sitä entisestään lisäämättä kuitenkaan luotsausten määrää ja niistä toimijoille syntyviä kustannuksia. Luotsauksella haetaan merenkulun turvallisuuden varmistamista suomalaisilla väylillä ja ehdotettu malli perustuu nimenomaan luotsauksella hallittavan riskin suuruuteen, oli se luotsausyhtiön tai PEC-luvallisen henkilön suorittamaa. Ehdotus määrittelee luotsinkäyttövelvollisuuden perustuen sellaisiin riskiarviointeihin, jotka huomioivat kunkin väylän, sillä vallitsevien olosuhteiden ja sitä käyttävien eri kokoisten ja eri lastia kuljettavien alusten väylänavigoinnille aiheuttamat haasteet. Riskianalyysien tulosten laatuun, niiden todellisuutta vastaavuuteen ja sovellettavuuteen tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota. Kansainvälisestikin kokonaan uuden arviointimenetelmän tulosten hyödynnettävyyttä tulee arvioida kriittisesti ennen kuin luotsinkäyttövelvollisuuden määrittävä liikenne- ja viestintäviraston määräys saatetaan voimaan. Lisäksi uuden määräyksen toimivuutta on sen voimaantulonkin jälkeen arvioitava varsinkin alkuvuosina jatkuvasti. Uudistuksen vaikutusta nykytilan

Finnpilot Pilotage Oy | Tammasaarenkatu 1
PL 183, / P.O. Box 183
FI-00181 Helsinki
FINLAND | Puh. / Tel. +358 29 52 53000
info@finnpilot.fi
www.finnpilot.fi
Y-tunnus / Business ID: 2375854-3

turvallisuustasoon on seurattava ja siihen on kyettävä puuttumaan nopeastikin, jos turvallisuuden havaitaan heikenneen.

Luotsinkäyttövelvollisuuden määritelmään ehdotettujen uudistusten vaikutusta luotsausyhtiön toimintaan luotsausmäärien osalta on mahdotonta arvioida ennakolta. Lakiuudistus vaikuttaa luotsausyhtiöön kohdistuvien lisävelvoitteiden lisäksi oletettavasti myös luotsinkäyttö-velvollisuudesta annettavien vapautusten määrään, joten muutosten kokonaisvaikutus nähdään vasta muutamien vuosien päästä. Luotsausyhtiön on valmistauduttava sopeuttamaan toimintaansa muutosten vaikutusten mukaisesti.

## Henkilölupien vaatimukset

Uusi laki sisältää luotsausyhtiölle vaatimuksen viranomaisen hyväksymän koulutusjärjestelmän laatimisesta ja ylläpitämisestä. Vaatimus on sisällöltään oikeanlainen ja sen toteuttaminen varmistaa jatkossa luotsien osaamistason säilymisen korkeana ja heidän mahdollisuutensa kouluttautua osaajina vastaamaan luotsauksessa tapahtuviin muutoksiin. Lisäksi koulutusjärjestelmällä varmistetaan luotsien jatkuva oppiminen ja osaamisen arviointi työnuran aikana sekä mahdollistetaan rajallisten koulutusresurssien hyödyntäminen parhaalla mahdollisella tavalla. Koulutusjärjestelmä tulee sisältämään laajasti luotsien osaamisen eri osa-alueet ja lain nojalla annettava liikenne- ja viestintäviraston määräys tulee tukemaan koulutusjärjestelmän laatimista, sen ylläpitämistä ja edelleen kehittämistä yhdessä viranomaisten ja koulutusorganisaatioiden kanssa. Uusi koulutusjärjestelmä luo myös valmiuksia vastata tulevaisuudessa haasteisiin, joita syntyy suomalaisten kokeneiden merenkulkijoiden määrän vähentyessä. Tulevaisuudessa on tarpeen vahvistaa uusien luotsien koulutusta kompensoimaan vähenevä kokemus ja laivapäällystössä hankittu osaaminen.

Ehdotuksen sisältämät muutokset luotsin lupakirjavaatimuksista ovat hyviä. Ehdotus sisältää myös uuden luotsauksen lupakirjan, tutkintoja vastaanottavan henkilön lupakirjan. Tämäkin uudistus on kannatettava ja luotsausyhtiö näkee, että yhtiön tutkinnon vastaanottajilla tulee olemaan merkittävä rooli koulutusjärjestelmän ylläpidossa ja luotsien osaamisen varmistamisessa. Luotsausyhtiö on velvollinen varmistamaan, että sillä on riittävä tutkinnon vastaanottajien resurssi tilanteissa, joissa heidän halutaan ottavan vastaan myös varustamojen henkilöstön tutkintoja. Yhtiö tulee selvittämän tarpeen tällaiselle toiminnalle lain valmistumisen jälkeen ja varmistamaan, että riittävä resurssi on olemassa viiveettömän palvelun varmistamiseksi.

1.12.2022

LAUSUNTO

Lakiuudistus sisältää monia hyviä uudistuksia, mutta toteutuessaan niiden asettamien tavoitteiden saavuttaminen vaatii tarkkoja ja yksiselitteisiä määräyksiä, hyviä koulutusympäristöjä ja viranomaisvalvontaa ja -ohjeistusta. Tärkeää tulee olemaan, että Suomessa toimii oppilaitoksia, jotka pystyvät taloudellisesti panostamaan simulaattoriympäristöjen kehittämiseen ja luotsauksen kouluttamiseen tarvittavien laadukkaiden laivamallien hankkimiseen ja ylläpitämiseen. Tärkeää on myös se, että väylien omistajat varmistavat oppilaitoksilla olevan simulaattoreissa ajantasaiset väylä- ja satamamallit. Oppilaitokset, varustamot tai luotsausyhtiö eivät voi olla maksajina eri ajantasaisten mallien ylläpitämisessä.

## Luotsausyhtiön ja luotsien vastuut ja velvollisuudet

Ehdotetut muutokset nykytilaan on kannatettavat. Luotsausyhtiölle asetetaan oikeus kieltäytyä luotsauksesta ja yhtiön on tämän toteuttamiseksi tarpeen muun muassa määritellä turvallisen luotsauksen toteuttamiseen operatiiviset toimintarajat ja viestiä ne asiakkaille, että nämä voivat seurata luotsauspalvelujen saatavuutta ja nykyistä paremmin ennakoida mahdolliset katkokset palvelussa.

Ehdotettu muutos luotsin oikeudesta kieltäytyä luotsauksesta velvollisuudeksi kieltäytyä vaatii velvollisuuden muodostumisen tarkemman määrittelyn. Tilanteiden, olosuhteiden ja perusteiden, joiden takia luotsin velvollisuuden katsotaan toteutuvan, täytyy olla niin selkeästi kuvattu, että asian arviointi voidaan kouluttaa kaikille luotseille ja heillä on mahdollisuus tehdä oikeita päätöksiä kulloinkin käytettävissä olevan tiedon pohjalta. Ei saa syntyä tilannetta, jossa vaarana on yksittäisen luotsin joutuminen vastuuseen tekijöistä, joita ei ollut saanut tietoonsa.

## Luotsausyhtiön hinnoittelua koskevat aikataulumuutokset

Kuten hallituksen esityksessä on hyvin kuvattu, nykyiset muutokset kuten Covid-19 tai Venäjän hyökkäyssota, vaikuttavat luotsauksenkin toimintaympäristöön suuresti ja ennakoimattomaksi. Nykyinen luotsausyhtiön hinnoittelumuutosten rajaaminen kalenterivuoden alkuun, on vaikeuttanut yhtiön hinnoittelun vastaamista näihin muutosten vaikutukseen luotsauksen tarpeessa tai niistä syntyviin kustannuksiin. Ehdotettu muutos, joka mahdollistaa maksimissaan kaksi hinnanmuutosta vuodessa on kannatettava, sillä se auttaa yhtiötä tekemään oikein ajoitettuja ja paremmin vallitsevaa tilannetta vastaavia muutoksia hinnoitteluun. Ehdotus sisältää myös säännöksen alennetusta yksikköhinnasta yhtiölle syntyvien tulomenetysten korvausperusteista. Ehdotus on

Finnpilot Pilotage Oy | Tammasaarenkatu 1
PL 183, / P.O. Box 183
FI-00181 Helsinki
FINLAND | Puh. / Tel. +358 29 52 53000
info@finnpilot.fi
www.finnpilot.fi
Y-tunnus / Business ID: 2375854-3

erittäin tärkeä luotsausyhtiölle liikenteen jatkuessa Saimaalla, sillä turvataan edellytykset luotsauspalvelun ylläpitäminen myös poikkeavissa tilanteissa.

## Huoltovarmuus ja kansallinen turvallisuus

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös poikkeusoloihin ja muihin poikkeuksellisiin tilanteisiin varautumisesta säätämällä nykyistä täsmällisemmin luotsausyhtiön varautumisvelvollisuudesta ja mahdollistamalla henkilölupien voimassaolon pidentäminen poikkeuksellisissa tilanteissa. Luotsausyhtiö pitää tätä uudistusta erittäin tärkeänä. Varautuminen ja yhtiön toiminta osana Suomen huoltovarmuuden varmistamista on yksi yhtiön tärkeistä rooleista yhteiskunnassa. Luotsauksen osaajia tarvitaan poikkeusoloissa ja muissa poikkeuksellisessa tilanteissa moniin erilaisiin tehtäviin ja yhtiö on sitoutunut kehittämään toimintaansa vastaamaan sille määriteltyjä tehtäviä ja tarvittavia kyvykkyyksiä.

Laissa säädettäisiin luotsausyhtiön velvollisuudesta varmistaa palvelukseen ottamansa henkilöstön nuhteettomuus ja luotettavuus turvallisuusselvityslaissa (726/2014) tarkoitetulla turvallisuusselvityksellä tai turvallisuusselvitystodistuksella. Luotsausyhtiön henkilöstön turvallisuusselvitys onkin tarpeen, sillä luotseja koulutetaan navigoimaan ja ohjailemaan aluksia myös valmiusväylillä, joihin liittyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Samoin osa muustakin henkilöstöstä voi työssään saada pääsyn tietoon, jonka väärinkäyttämisellä voi merkittävällä tavalla vahingoittaa muun muassa yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömän infrastruktuurin toimivuutta tai kriittisen tuotannon jatkumista.

## Lakiuudistuksen vaikutuksia eri toimijoille

Luotsauksen saaminen tilattuna ajankohtana ja luotsin odotusaikojen pitäminen mahdollisimman lyhyenä on vuosia ollut Finnpilotin asiakastyytyväisyyskyselyissä asiakkaillemme tärkein tai tärkeimpiä asioita. Luotsausyhtiön oman toiminnan ja resurssoinnin lisäksi luotsien tilausaikojen toteutuminen on kuitenkin riippuvainen suuresti myös asiakkaiden ilmoittamien tietojen ajantasaisuudesta ja palveluehdoissa määriteltyjen tietojen toimittamisesta luotsauksen käyttöön. Uudistuksessa ehdotetaan luotsauslakiin sisällytettävän myös aluksen päällikölle tai hänen tehtävään valtuuttamalleen henkilölle luotsaustarpeen ennakkoilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitus olisi annettava sekä luotsinvälitykselle että VTS:lle. Tämä ehdotus on erittäin kannatettava sen parantaessa toimijoiden yhteisen, ajantasaisen tilannekuvan muodostamista, sekä luotsaus-palvelujen tehokkuutta ja saatavuutta. Tietojen luovuttaminen tapahtuisi lähitulevaisuudessa

luotsinvälityksen kautta, mutta käynnissä olevan kehityksen myötä ilmoitukset tulisi olla mahdollista tehdä luotsausyhtiölle myös Finntrafficin merenkulun tiedonhallintajärjestelmä NEMOn kautta. Näin tietojenluovutus helpottuu, kun tarvittavat tiedot voidaan luovuttaa eri oleellisille osapuolille yhden luukun periaatteella.

## Yleisiä huomioita laista

Hallituksen esityksen mukainen luotsauslain uudistus on kannatettava. Finnpilot haluaa edelleen korostaa, että vaikka lain muutokset nykytilaan ovat toivottavia, ne ovat niin suuria, että niiden vaikutusta on seurattava ja epätoivottuihin seurauksiin puututtava. Nyt lausuttavana oleva uudistus on niin laaja, että sen hyvä toimeenpano vaatii sekä uudistuksen tavoitteita noudattavien ja sisällöltään yksiselitteisten määräysten antamisen, että hyvän viranomaisvalvonnan ja ohjeistuksen säädösten voimaantulon jälkeen. Liikenne- ja viestintäministeriön ja Liikenne- ja viestintäviraston jatkaessa lain valmistelussa toteuttamaansa tiivistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa kyetään mahdollisiin epätoivottuihin vaikutuksiin reagoimaan.

Sanna Sonninen
Luotsausjohtaja
Finnpilot Pilotage Oy